

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svitlobo dane od krajske kmetijske družbe.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj **VIII.**

V sredo 10. maliga travna (aprila) 1850.

List **15.**

Nekteri nar imenitništ pripomočki za povzdigo kmetijstva.

Je kmetovavec skerbil za pomnoženje živinske klaje in gnojá, mora potem še posebno skrbeti, de ima vedno velik kup gnojá v gnojni jami.

Ozrímo se, kar gospodarstvo z gnojem zadéne, po nemških, slovanskih in ogerskih kmetijah, in kmalo se bomo prepričali, de v teh deželah veči del kmetovavcov še nima praviga zapopadka od visoke vrednosti gnojá, ki je podloga vsiga kmetovanja — prava zlata ruda.

Žalostno, pa vunder resnično oponašanje!

Večimu delu kmetovavcov ni gnoj nič družiga, kakor soderga, ki se mora iz hleva spraviti, kader ga je preveč v njem, de pride na gnojiše pod kap in na sonce; de iz njega izteče vsa gnojnice, ki je za rastljine to, kar je vino za slabiga človeka; de družiga nič ne ostane v njem, kakor suha slama in dračje, katero svojo poslednjo moč še s tem zgubi, de se na njive v majhnih kupcih navozi in velikrat po več tednov ležati pusti, de vsa njegova moč v podnebje zgine, namest de bi se berž po njivi enakomerno raztrosil in plitvo podoral.

Kdor že mora gnoj po zimi na njivo peljati, naj ga skida saj na velike kupe, de skozi in skozi ne premérzne in svoje moči ne zgubi.

Pri plitvi zemlji s pešeno podlago raztrosi gnoj po njivi in pusti ga ležati, dokler ne seješ; zakaj če ga podôrješ in še le veliko pozneje seješ, se bo iz gnojá ocedila nar rodovitniši mast v pesek, in zguba je velika.

Kdor hoče domá z gnojem prav ravnati, naj dela takóle, kakor skušnja in dobra kmetijska vednost uči:

Na dvoru ali kjer je scer pripraven prostor (ne pod kapam, ali kamor celi dan sonce pripeka temuč bolj pod senco), si napravi gnojno jamo, k večimu 2 sežnja (klaftri) globoko, katero po stranéh dobro zadelaj, na dnu pa z ilovco terdó zatolči, ki ne spusti gnojnice skozi.

Je gnojna jama napravljena, naméči nekoliko perstí, kakoršne koli, posebno pa blata iz grabnov ali iz kakošne mlake ali pa ruše v njo, in kidaj potem od tedna do tedna hlevni gnoj v njo, dokler ni polna.

Takó nakopičen gnoj pokrij spet s perstjo, na katero, kakor poprej, gnojá nakidaj.

Perst se napije tako gnojnice, in je posebno za senožeti kaj dober gnoj!

Hočeš moč hlevniga gnojá še povikšati, in, ko to storiš, tudi amonjakov smrad v hlevu odpraviti ali saj pomanjšati, potresi včasih gnoj v hlevu z gipsam, ali ga poškropi z hudičevim oljem (Vitriolölhl), ki je z vodó zmešano, de ni prehudo. Gips ali hudičevo olje, ki se sprimeta z amonjakom, to je, s tisto rečjó, koja v hlevu smerdí, napravita, de rodovitni amonjakovec ne

more iz gnojá zbežati, ampak de v njem ostane. Tako se doseže z majhno rečjó dvojni dobiček: Gnoj ostane rodovitniši, in smrad v hlevu ne škodje živini.

Tam pa, kjer kmetovavci niso v stanu, dovelj persti med gnoj na gnojnim kupu razgerniti, najkup takó napravijo, de v sredi kupa luknja ostane, v katero se od časa do časa gnojnice vlije, de se je gnojni kup počasama skoz in skoz napije. Dobro je pri tem ravnanju tudi nekoliko hudičeviga olja gnojnici priliti, preden se v luknjo gnojniga kupa vlije.

(Konec sledí.)

Lahák pomoček gosence pokončati.

Spet smo brali od mjileníce ali žajfence, de je gotov pomoček, gosence pokončati. Nek kmetijski časopis pravi: Pobiranje gosenc z dreves je zamudno delo in tudi se pri tem delu veliko mladík pokončá. Nar hitrejši in nar ložji pomoček je žajfenca, to je, navadna žajfa za perilo se raztopí v merzli vodi. Za 20 krajc. žajfe je dovelj, več sto gosenc pokončati. Žajfenca se zjutraj in zvečer z ročno brizglo na drevésa brizgla, kjer so gosencne gnjezda. Žajfenca je hud strup za gosence. — Takó priporočujejo nekatere skušnje žajfenco — prav bi bilo, de bi se ta pomoček tudi pri nas na več krajih poskusil, in de bi nam kmetovavci po tem svoje skušnje na znanje dali.

Od oprostjenja zemljiš

na daije.

Ukaz ministerstva od 13. septembra 1849, §. 5. čerka d, pravi: de vse pravice gruntnih gospósk zastran predkupovanja nehajo brez odškodovanja.

Veči del so bile te pravice pri mitnih gruntih v navadi; pa že patent 31. marca 1788 jih je overgel, kér po tem patentu grajšine niso sméle gruntov spet nazaj vzeti, kader so rodovi pomérli, na kterih števílo so jim bili mitni grunti v užitek dani, ampak óne so bile zavezane, take grunte drugim prepustiti, ali — kakor se sploh govori — kaufertne storiti.

Mitni grunti so po §. 12. ukaza 12. septembra 1849 v last sedanjim posestnikom izročeni; kakošno plačilo pa bojo gruntnim gospóskam za nje dali, bo ob kratkim od ministerstva razloženo, kér mu je Ljubljanska komisija v ti zadevi že predlog predložila.

Na dalje razloči pričijoči §. pod čerko e in f, de vse odrajtvila, ktere so podložni grajšinam zavoljo oskerbništva deželskih sodnij (Landgerichte) in zavoljo oskerbništva sodnih in politiških opravil dajali, brez odškodovanja nehajo.

Imenovani ukaz oznani v §. 5. pod čerkama e in f sledeče odrajtvila, ktere imajo brez odškodovanja ne-